

ปัญหาการตีความพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

The Problem on Law Interpretation of Act Prohibiting The Charging of Excessive Interest Rates, B.E. 2560: The Case Study of the Penalty of Excessive Interest Rates

อตนัย สายรัตน์¹ อัจฉรา เลิศพรประสพโชค²

ธรรมศักดิ์ เสนามิตร³ และเกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์⁴

Attanai Sairat Achara lertpronparsopchok

Thammasak sanamitr and Kriengkrai Charoenthanavat

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ตราขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่บังคับใช้มานานกว่า 85 ปี การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็นการกระทำของผู้ให้กู้ที่เป็นการเอาเปรียบเปรียบผู้กู้ จนนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในสังคมและกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนและรัฐ ปัญหาดังกล่าวยังคงมีอยู่และขยายวงกว้าง กฎหมายที่แก้ไขใหม่ กำหนดลักษณะของดอกเบี้ยและประโยชน์อย่างอื่นให้มีขอบเขตกว้างขึ้น มีบทกำหนดโทษที่หนักขึ้นกว่าเดิมเท่านี้ การตีความพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ของศาลฎีกาที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาตีความกฎหมายที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักกฎหมายแพ่งและอาญา ศาลฎีกาจึงต้องตีความกฎหมายในประเด็นต่าง ๆ ใหม่ คือ (1) การกู้ยืมเงินที่ตกลงให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ต่อกฎหมาย ตกเป็นโมฆะ ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย (2) ผู้กู้ร่วมกระทำความผิดกับผู้ให้กู้ต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการร่วม (3) ต้นเงินเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ผู้ให้กู้ไม่มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระต้นเงิน ให้รับและตกเป็นของแผ่นดิน ลูกหนี้ต้องชดใช้ต้นเงิน

¹ ดร. ประจำสาขา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น attanai.sa@spu.ac.th

Dr. of Faculty of Law. Sripatum University Khon Kaen Campus E-mail: attanai.sa@spu.ac.th

² ดร. นักวิชาการอิสระ acharalert29@gmail.com

Independent Scholar E-mail: acharalert29@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น thamse@kku.ac.th

Assistant Professor Dr. International College Khon Kaen University. E-mail: thamse@kku.ac.th

⁴ ศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย tham38@hotmail.com Professor

Dr., Faculty of Law, Chulalongkorn University. E-mail: tham38@hotmail.com

ให้แก่รัฐ (4) ผู้กู้เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด รัฐจึงต้องกำหนดมาตรการทางแพ่งเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ลูกหนี้ผู้กู้

คำสำคัญ: กู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยเกินอัตรา เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

Abstract

This academic journal is concerned with Act Prohibiting The Charging of Excessive Interest Rates, B.E. 2560, was established in 2017 to improve upon its predecessor, the original, 85-year-old law. The charging of excessive interest rates is the illegal action of debtee by taking advantage of the debtor, leading to various problems in society and ultimately affecting the security of the people and the state. Yet, the usury rates problems in Thailand still remain and continue to worsen in every province. The Act Prohibiting The Charging of Excessive Interest Rates, B.E. 2560 law expands categories/types of interest and non-interest benefits as well as raises both civil and criminal penalties. The Supreme Court, in the past and present days, found the law to run afoul with civil and criminal laws principles. The author of this article, therefore, respectfully suggest the Court to consider interpreting the law in accordance with these factors: (1) Any loan agreement stipulating excessive rates that violate usury law is void; (2) A debtee, in cooperation with the debtor, (knowingly?) engaging in criminal offences is an accomplice and shall face the same degree of punishment as the debtor; (3) Principal is an asset/property used or involved in the commission of a crime and is inaccessible to the debtor. Such asset/property shall fall into state possession. The debtee has a civil liability to recompense the principal received from the debtor to the state; (4) The state shall indemnify the borrower who considered a victim suffered from the wrongful act committed by the loan lender.

Keywords: Loan, Excessive Interest Rates, Charging of Excessive Interest

บทนำ

นับแต่ระยะเวลาที่ทุกประเทศทั่วโลกต้องเผชิญและได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการระบาดของโรคติดต่อโควิด-19 ต่อเนื่องมาถึงการเกิดขึ้นของสงครามในประเทศยูเครนจากการรุกรานของสหพันธรัฐรัสเซีย การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์จากการเกิดระเบียบโลกใหม่ (new world order) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั่วโลกที่มีส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลงและราคาพลังงานที่พุ่งสูงขึ้นต่างเป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลและประชาชนของประเทศทั่วโลกประสบกับปัญหาสถานะเศรษฐกิจตกต่ำทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค สำหรับประเทศไทยนั้น เมื่อประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรากหญ้าไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะสั้นของภาครัฐได้โดยง่าย ทำให้ต้องหันไปพึ่งพาเงินทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ทำให้ประชาชนที่ยากจนอยู่แล้วได้รับความเดือดร้อนและยากจนเพิ่มขึ้นไปอีก เพราะการเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูงดังกล่าวเป็นกับดักหนี้ครัวเรือนที่ประชาชนยากที่จะหลุดพ้นได้โดยง่าย หนี้เงินกู้และดอกเบี้ยจึงกลายเป็นต้นเหตุของการทวงหนี้โดยละเมิดกฎหมายไม่ว่าด้วยขมขู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายหรือใช้กำลังประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของลูกหนี้ ประจานลูกหนี้ต่อบุคคลอื่นเพื่อให้ลูกหนี้ได้รับความอับอายในที่ทำงานหรือสังคม บีบคั้นบังคับให้ลูกหนี้กลัวจนต้องยอมจำนนและหาเงินมาชำระหนี้ ซึ่งมีข้อเท็จจริงปรากฏเป็นข่าว เช่น กรณีเมื่อเดือนสิงหาคม 2565 ที่เจ้าพนักงานตำรวจพบว่าแก๊ง “เจเจ” หรือ “แก๊ง Gajjin” ปลอ่ยหนี้เงินกู้ได้นำกวาดล้างยอดบุญแจ้ประตูบ้านจนทำให้ลูกหนี้และบุตรต้องติดอยู่ในบ้านนานกว่า 4 วัน คดีนี้เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมตัวผู้กระทำความผิดได้กว่า 28 คน โดยพบว่ามีเงินทุนหมุนเวียนในบัญชีกว่า 10 ล้านบาทต่อเดือน

ข้อเท็จจริงข้างต้นเป็นเพียงคดีตัวอย่างที่เกิดขึ้นรายวันในสังคมไทย แต่ได้แสดงให้เห็นเป็นประจักษ์แล้วว่า การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นส่งผลทำให้เกิดการเอาเปรียบขึ้นในสังคม ทำให้ผู้กู้ซึ่งเป็นผู้ด้อยฐานะในทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่แล้วต้องถูกบีบคั้นบังคับจากเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ที่แสวงหาประโยชน์จากผู้กู้โดยอาศัยความจำเป็นทางการเงิน ความยากจนและความสามารถในการเข้าถึงซึ่งแหล่งเงินทุนระยะสั้นของรัฐรวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่จะปกป้องสิทธิของตนของผู้กู้ ทำให้แทบทุกกรณีไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าวได้อย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนย่อมกระทบกระเทือนต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและสันถลอนความมั่นคงของรัฐอย่างไรก็ตาม การที่เรียกว่าการปลอ่ยกู้และทวงหนี้โหดซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยพยายามเข้าไปแก้ปัญหาด้วยการกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เพิ่มช่องทางให้ประชาชนในระดับรากหญ้าเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะสั้นได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้นผ่านสถาบันการเงินของรัฐ แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้ ในทางตรงกันข้าม ปัญหาดังกล่าวยังคงเกิดขึ้นและกระจายตัวอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ และกลายเป็นปัญหาในระดับครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นปัญหาในระดับชาติ เช่น ปัญหาการเงินของครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัว โอกาสทาง

การศึกษาของบุตรหลานลดลง ซึ่งทำให้เกิดความเครียดจนลูกหนี้อาจตัดสินใจก่ออาชญากรรมด้วยการออกตระเวนลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ทุจริตต่อหน้าที่ ก่อเหตุฆาตกรรม หรือยุ่งเกี่ยวกับเสพยาเสพติด เพื่อนำเงินที่ได้มาแก้ปัญหาหนี้ในระบบซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของรัฐในที่สุด (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์ และ นิถมนรัตน์รัตน์, 2561)

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางด้านกฎหมายที่มีอยู่เพื่อการป้องกันการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พบว่าเดิมพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะในความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ซึ่งมาตรา 3 ที่บัญญัติว่า “บุคคลใด (ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้... ท่านว่าบุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ก่อนที่กฎหมายดังกล่าวถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 สะท้อนให้เห็นว่า การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานกว่า 90 ปีแล้ว กฎหมายที่ตราขึ้นใหม่เพียงแต่แก้ไขปรับปรุงโดยกำหนดลักษณะหรือประเภทของดอกเบี้ยและประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยให้มีขอบเขตกว้างขึ้น และมีบทกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับที่หนักขึ้นเท่านั้น แต่กฎหมายมิได้กำหนดมาตรการเฉพาะที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและมีผลเป็นการระงับยับยั้งหรือป้องปรามการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพนั้นคือการตีความของศาลฎีกาที่มีความคลาดเคลื่อน กล่าวคือในกรณีที่มีการทำสัญญากู้ยืมโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราโดยฝ่ายผู้ฟ้องพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ศาลฎีกาวางแนวทางการตัดสินคดีไว้ให้ผู้ฟ้องเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่มีความรับผิดชอบทางอาญา โดยไม่ได้วินิจฉัยด้วยว่า การที่ลูกหนี้ผู้กู้ตกลงเข้าทำสัญญากับเจ้าหนี้ผู้ให้กู้นั้น ลูกหนี้ผู้กู้ก็มีส่วนในการกระทำความผิดร่วมกับผู้ให้กู้ที่ต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาด้วย แม้ถึงว่ากฎหมายดังกล่าวจะมีได้บัญญัติให้ลูกหนี้ผู้กู้มีความรับผิดชอบอย่างหนึ่งอย่างใดไว้เป็นการเฉพาะก็ตาม หรือในประเด็นที่ศาลฎีกาต้องวินิจฉัยให้สัญญากู้ยืมที่ฝ่ายผู้ฟ้องกฎหมายดังกล่าวตกเป็นโมฆะเพราะเป็นนิติกรรมที่เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย หรือในประเด็นที่ศาลฎีกาต้องวินิจฉัยว่าต้นเงินในสัญญากู้ยืมที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ต้องถูกริบเป็นของแผ่นดิน แม้ว่าคำพิพากษาศาลฎีกาปัจจุบันที่พิพากษาให้นำเงินค่าดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ชำระล่วงหน้าไปหักออกจากต้นเงินกู้ยืมเพื่อลดภาระให้แก่ลูกหนี้ก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2208/2564)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การกู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรายังคงเป็นปัญหาในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแม้รัฐจะได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันปราบปรามการกระทำดังกล่าวของเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ รวมถึงส่งเสริมหรือ

สนับสนุนให้ลูกหนี้ผู้กู้มีทางเลือกเพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะสั้นที่มีดอกเบี้ยต่ำได้ง่าย แต่ไม่ได้ทำให้ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในสังคมไทยลดลง หากแต่กลับทวีความรุนแรง และขยายวงกว้างไปในทุกจังหวัดทั่ว โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ที่ตราขึ้นแทนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ไม่สามารถบังคับใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นเพราะความคลาดเคลื่อนในการตีความและการใช้กฎหมายของศาลฎีกาทั้งในทางแพ่งและทางอาญา ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้กระทำความผิดอื่นต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ เช่น การทวงหนี้โดยละเมิดต่อกฎหมาย เป็นต้น และยังเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมจากปัญหาความยากจนที่ซับซ้อนในครอบครัวของผู้กู้จนอาจนำไปสู่การตัดสินใจก่ออาชญากรรมต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองและครอบครัวหลุดพ้นจากวงจรหนี้นอกระบบ (สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, 2558) ไม่ว่าจะด้วยการลักทรัพย์ ฉ้อโกง ค้ายาเสพติด หรือแม้แต่การก่อคดีอาญาร้ายแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและครอบครัว

ผู้เขียนเห็นว่า สัญญากู้ยืมเงินที่ผู้ให้กู้และผู้ตกลงเรียกและยินยอมให้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เป็นสัญญาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายย่อมรู้อยู่แล้วว่าเป็นการทำนิติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ที่มีโทษทางอาญาทั้งจำคุกและหรือปรับ ดังนั้น จึงเป็นความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายที่รัฐจะต้องกำหนดมาตรการโดยนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังนั้น หากการตีความของศาลฎีกาสอดคล้องตามหลักกฎหมายที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ในบทความนี้แล้ว ย่อมทำให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามีความเฉียบขาดและเกิดประสิทธิภาพ โดยต้องตีความในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(1) สัญญากู้ยืมเงินที่ตกลงดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย ดังนั้นจึงตกเป็นโมฆะ

(2) การที่ผู้กู้เข้าทำสัญญากู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินในอัตราเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ต้องถือว่าลูกหนี้ผู้กู้เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดอาญาที่ต้องกำหนดโทษทางอาญาด้วย และลูกหนี้ยังต้องมีความรับผิดชอบทางแพ่งโดยต้องชดเชยคืนเงินที่ลูกหนี้ผู้กู้ได้รับมอบจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ซึ่งศาลมีคำพิพากษาให้ตกเป็นโมฆะและให้ริบเป็นของแผ่นดินไปแล้วรวมถึงต้องชำระดอกเบี้ยของต้นเงินนั้นให้แก่รัฐ

(3) การที่ผู้ให้กู้นำต้นเงินออกให้กู้ยืมโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้นเงินจึงเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ต้องถูกริบตกเป็นของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยโทษริบทรัพย์สิน และเจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิเรียกเอาต้นเงินนั้นคืนจากลูกหนี้อีก ส่วนดอกเบี้ยที่เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ได้มาจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราย่อมตกเป็นโมฆะไปตามผลของกฎหมายรวมทั้งยังมีความรับผิดชอบทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

(4) การที่ลูกหนี้เข้าทำสัญญากู้ยืมเงินโดยยินยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา นั้น แม้จะถือว่าลูกหนี้ผู้กู้เป็นผู้กระทำความผิดหรือกระทำความผิดร่วมกับผู้ให้กู้

ตามที่กล่าวมาในตอนต้น แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น ลูกหนี้ผู้กู้เข้าทำสัญญาเพราะความจำเป็นทางการเงิน จึงต้องถือว่าลูกหนี้กระทำความผิดอาญาด้วยความจำเป็นตามประมวลกฎหมายอาตรา 67 กรณีจึงต้องถือว่าลูกหนี้ผู้กู้เป็นเหยื่อของการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราด้วย รัฐจึงต้องกำหนดมาตรการทางแพ่งเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ลูกหนี้ผู้กู้เช่นเดียวกัน

บทความนี้กำหนดขอบเขตให้คำว่า “การกู้ยืมเงิน” หมายความถึง การกระทำอย่างใด ๆ อันมีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 หรือสัญญากู้ยืมเงินที่เจ้าหนี้นำ “ต้นเงิน” ออกให้ประชาชนกู้โดยทำสัญญาเรียกดอกเบี้ยในอัตราเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในบทความนี้จะใช้คำว่า “ต้นเงินฯ” ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการกู้ยืมเงินดังกล่าวจะได้จัดตั้งขึ้นในรูปแบบใดก็ตาม เช่น ให้กู้เป็นการส่วนตัว หรือจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มทุนที่มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนกู้ยืมเงินไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ตาม หรือการให้กู้ยืมโดยผู้ให้กู้ทำกันเป็นขบวนการหรือเป็นเครือข่ายที่มีผู้กระทำความผิดเข้ามาเกี่ยวข้องหลายฝ่าย (เช่น เจ้าของเงินทุนและตัวแทน ผู้ทำบัญชีรับจ่าย ผู้ติดตามทวงถามหนี้ เป็นต้น) ซึ่งต่างก็เรียกว่า “เงินกู้นอกระบบ” ที่หมายความถึงการกู้ยืมเงินที่มีได้กระทำผ่านระบบของสถาบันการเงิน หรือที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยมีลักษณะเป็นเงินให้กู้ที่ไม่มีระเบียบบังคับใช้กับเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ อย่างไรก็ตาม การกู้ยืมเงินในบทความทางวิชาการนี้มีให้หมายความรวมถึง การกู้ยืมเงินตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และกฎหมายลำดับรอง เช่น ประกาศกระทรวงการคลังเรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สิ้นเชื้อราย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) (Pico- Finance) และประกาศกระทรวงการคลังเรื่อง การกำหนดสถาบันการเงินและอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2557 (Nano- Finance) เป็นต้น

การตีความกฎหมาย ปัญหาจากการตีความและแนวทางการแก้ปัญหา

วงจรของการกู้เงินนอกระบบเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นทางการเงินระยะสั้นของประชาชนรากหญ้าที่มีรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจต่ำ แต่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ การเลี้ยงดูตนเองและสมาชิกในครอบครัว การดำรงสถานะของตนในสังคม รวมถึงเหตุผลส่วนตัวอื่น ๆ เช่น เล่นการพนัน มีความประพฤติดูสุรุ่ยสุร่าย หรือกู้ยืมแทนบุคคลอื่น ในขณะที่ประชาชนเหล่านั้นยังขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะสั้นของรัฐที่มีจะมีหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนดของการจัดทำและยื่นเอกสารที่ยู่ยากซับซ้อนและรอการอนุมัตินานซึ่งไม่ทันต่อความต้องการใช้เงิน เป็นสาเหตุให้ประชาชนต้องนำตัวเองและครอบครัวเข้าสู่วงจรเงินกู้นอกระบบที่เข้าถึงได้ง่าย ได้รับเงินเร็วและอาจไม่ต้องมีหลักประกันใด ๆ ในการกู้ยืมเลยซึ่งแม้ผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยที่สูงมากจนไม่อาจชำระดอกเบี้ยได้

ตามกำหนดก็ตาม ก็เป็นเรื่องที่ลูกหนี้เห็นว่าเป็นปัญหาที่ค่อยไปแก้ไขเอาในอนาคต ทำให้เงินกู้ นอกระบบเป็นทางออกเพียงทางเดียวที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการเงินเฉพาะหน้าได้ แต่ในด้าน สังคมนั้นหากต่อมาผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ดอกเบี้ยและ/หรือเงินต้นได้ กระบวนการทวงถามหนี้ โดยละเมิดต่อกฎหมายของเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ก็จะเริ่มต้นขึ้นด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เช่น ทวงหนี้ไปยัง สถานที่ทำงานหรือโพสต์ลงในสื่อออนไลน์เพื่อประจานผู้กู้ให้ได้รับความอับอาย เสียชื่อเสียงหรือ เกียรติยศ หรือชู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายหรือประทุษร้ายต่อตัวลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ หรืออาจด้วยการก่ออาชญากรรมร้ายแรงต่อลูกหนี้ เช่น อุ้มฆ่าลูกหนี้ เป็นต้น (นพดล น้อยจ้อย, 2550)

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการของรัฐในการป้องกัน ปร่าปรามและให้ประชาชนรากหญ้า ลดการพึ่งพาเงินกู้นอกระบบและผลจากการการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ พบว่า ในด้านของ มาตรการทางการเงินเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนนั้น รัฐบาลตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ กำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น ลงทะเบียนคนจน ลงทะเบียนหนี้นอกระบบ โอนหนี้นอกระบบเข้า มาในระบบ พัฒนาแหล่งทุนในพื้นที่ผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการพัก ชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกร โครงการธนาคารประชาชน (ณัชพงษ์ สำราญ, 2560) แต่มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ก็กลับมีข้อจำกัดและข้อจำกัดในการเข้าถึงของผู้กู้ไม่ว่าในเรื่องของ การลงทะเบียน คุณสมบัติของผู้กู้ยืม และขั้นตอนการพิจารณาและอนุมัติที่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งผู้กู้ ซึ่งเป็นประชาชนระดับรากหญ้าไม่สามารถดำเนินการเองได้โดยง่าย อีกทั้งจำนวนเงินสินเชื่อของ โครงการและ/หรือที่จะได้รับมีจำนวนจำกัดและอนุมัติให้ผู้กู้แต่ละรายในจำนวนที่ยังไม่เพียงพอ ต่อความต้องการ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหากเงินกู้นอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนมาตรการทางกฎหมายนั้น ในอดีตที่ผ่านมาฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ที่ใช้บังคับมานานกว่า 85 ปี ก่อนถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ที่มีกรปรับปรุงแก้ไขเนื่องจากกฎหมายเก่าไม่เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันประกอบกับการให้กู้ยืมเงินที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกิน อัตราหรือการเรียกเอาประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ยยังเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แสดงว่า ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรายังคงเป็นปัญหาของสังคมที่แม้จะมีมาตรการกฎหมายขึ้นเป็น การเฉพาะแต่ก็ไม่สามารถบังคับให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างเฉียบขาด โดยการบังคับใช้กฎหมาย นั้น เป็นหน้าที่ของศาลฎีกาที่จะปรับข้อกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงในคดีให้สอดคล้องและเป็นไป ตามหลักกฎหมายแพ่งและ/หรืออาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ที่มีเจตนารมณ์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหากการให้กู้ยืม เงินที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนด โดยให้ถือว่าการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เป็นการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาศาลฎีกาได้วินิจฉัยและพิพากษาคดีเรียก ดอกเบี้ยเกินอัตราโดยอาศัยการตีความเฉพาะจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพียงว่าให้เจ้าหนี้ผู้ให้กู้ มีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ระวังโทษตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนด และให้ดอกเบี้ย ทั้งหมดตกเป็นโมฆะไปตามผลของกฎหมาย ผู้กู้จึงไม่อาจเรียกคืนดอกเบี้ยที่ชำระเกินได้เพราะ

ถือว่ากรณีที่ผู้กู้ยินยอมชำระดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันต้องชำระ และจะนำดอกเบี้ยที่ชำระเกินนั้นไปหักออกจากหนี้ต้นเงินที่เจ้าหนี้นำออกให้กู้ยืมและส่งมอบในเวลาที่ทำสัญญาไม่ได้ ตัวอย่างเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 2167/2545 ที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “จำเลยกู้เงินจากโจทก์จำนวน 200,000 บาท โดยตกลงคิดดอกเบี้ยอัตรา ร้อยละ 3 ต่อเดือน จำเลยได้ชำระดอกเบี้ยในอัตราดังกล่าวให้โจทก์ไปแล้ว 80,000 บาท แม้การกระทำของโจทก์ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดจะเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา 654 อันมีผลให้ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ แต่เมื่อจำเลยชำระดอกเบี้ยดังกล่าวด้วยความสมัครใจตามที่ตกลงกับโจทก์ไว้ จึงเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจและเป็นการชำระหนี้อันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 407, 411 จำเลยจะเรียกเงินดอกเบี้ยจำนวนดังกล่าวคืน หรือนำมาหักชำระต้นเงิน 200,000 บาท หาได้ไม่” หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 7207/2555 วินิจฉัยว่า บิดาโจทก์ และโจทก์คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือน หรือร้อยละ 36 ต่อปี ซึ่งเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา 654 และ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา มาตรา 3 (ก) ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ ต้นเงินตามสัญญากู้เงินที่ได้มาจากดอกเบี้ยที่ไม่ชอบทั้งหมดย่อมตกเป็นโมฆะด้วย แม้สัญญากู้ยืมเงินมีส่วนของต้นเงินที่มาจากดอกเบี้ยที่ไม่ชอบรวมอยู่ด้วย ก็ไม่ทำให้ส่วนของต้นเงินที่ชอบจำนวน 208,115.06 บาท เสียไปด้วย เพราะพึงสันนิษฐานโดยพฤติการณ์แห่งกรณีได้ว่าโจทก์และจำเลยทั้งสองเจตนาให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 173 โจทก์จึงคงมีสิทธิเรียกร้องตามสัญญาในส่วนต้นเงินจำนวน 208,115.06 บาท การที่จำเลยทั้งสองชำระดอกเบี้ยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจทั้งที่รู้แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระจำเลยทั้งสองจึงไม่อาจเรียกร้องคืนหรือนำมาหักหนี้ที่จำเลยทั้งสองค้างชำระอยู่ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 407 หรือ คำพิพากษาฎีกาที่ 745/2565 ที่วินิจฉัยว่า “เมื่อพึงได้ว่าสำเนาใบหุ้นกู้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินซึ่งจำเลยที่ 1 ตกลงให้ผลตอบแทนร้อยละ 2 ต่อเดือน เป็นการให้ดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดอกเบี้ยจึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยได้เพียงร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันครบกำหนดชำระหนี้เป็นต้นไป ส่วนผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยที่ได้ชำระแก่โจทก์แล้ว จำเลยที่ 1 เป็นผู้กำหนดขึ้นเอง จึงเป็นการชำระหนี้โดยรู้แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระตาม มาตรา 407 จำเลยที่ 1 ไม่อาจขอให้นำเงินที่ชำระไปดังกล่าวมาหักลบกับต้นเงินที่จำเลยที่ 1 ต้องชำระแก่โจทก์” แม้ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ในทำนองที่ว่าให้ลูกหนี้สามารถนำเงินค่าดอกเบี้ยที่ได้ชำระไว้ล่วงหน้าไปหักออกจากต้นเงินกู้ยืมเพื่อลดภาระให้แก่ลูกหนี้ก็ตาม เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2208/2564 ที่วินิจฉัยว่า “โจทก์ให้จำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน แม้ตามสัญญากู้ยืมเงินจะระบุไว้ให้คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี แต่โจทก์และจำเลยที่ 1 ตกลงเรียกดอกเบี้ยกันจริงในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน หรือร้อยละ 24 ต่อปี เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด อันเป็นการฝ่าฝืน พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบ ประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ข้อตกลงเกี่ยวกับดอกเบี๋ยตกเป็นโมฆะ มีผลเท่ากับสัญญากู้ยืมเงินมิได้มีการตกลงเรื่องดอกเบี๋ยกันไว้ โจทก์จึงไม่มีสิทธิได้ดอกเบี๋ยก่อนผิดนัด และต้องนำเงินค่าดอกเบี๋ยที่จำเลยที่ 1 ชำระล่วงหน้าไปหักออกจากต้นเงินกู้ยืม” กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาเห็นว่าจำนวนเงินค่าดอกเบี๋ยที่ลูกหนี้ได้ชำระให้แก่เจ้าหนี้เกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนดเป็นการชำระหนี้ล่วงหน้า และไม่ใช่กรณีที่จะถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจ จึงให้นำดอกเบี๋ยที่ชำระไว้ล่วงหน้านั้นมาหักกลับกับหนี้ต้นเงินได้

จากแนวทางการตีความการใช้กฎหมายพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี๋ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ของศาลฎีกาข้างต้น พบว่าศาลฎีกามุ่งที่จะลงโทษเจ้าหนี้ผู้ให้กู้เพียงฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะโดยผลของกฎหมายที่พิพากษาให้ดอกเบี๋ยตกเป็นโมฆะ หรือเอาดอกเบี๋ยที่ลูกหนี้ชำระเกินมาหักออกจากต้นเงินที่ต้องคืนแก่ผู้ให้กู้ หรือเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ต้องรับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ตาม โดยศาลฎีกามิได้วินิจฉัยถึงการกระทำของลูกหนี้ผู้กู้เลยว่าการที่ลูกหนี้เข้าทำสัญญากู้ยืมเงินกับเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ การกระทำของลูกหนี้ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ อย่างไรก็ตาม มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัตินี้ลูกหนี้หรือผู้กู้ยืมเงินถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วย เป็นเหตุที่ทำให้ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ในส่วนหนึ่งของคดีว่า หากลูกหนี้ทราบในภายหลังว่าตนชำระดอกเบี๋ยเกินอัตรา ก็จะไม่เรียกคืนดอกเบี๋ยนั้นไม่ได้ ซึ่งเป็นการตีความเพื่อลงโทษลูกหนี้ที่เบาบางเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ผู้กู้เป็นผู้มีส่วนร่วมในกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ด้วยซึ่งผู้เขียนจะได้แสดงทัศนะและเสนอทางออกในประเด็นนี้ต่อไป

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น ผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นถึงผลที่ตามมาในทางสังคมเพื่อจะได้ย้อนกลับไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางของการตีความกฎหมายของศาลฎีกาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ผลจากคำพิพากษาศาลฎีกาจากการปรับใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี๋ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ไม่ทำให้ปัญหาการเรียกดอกเบี๋ยเกินอัตราลดลงหรือหมดไปจากสังคมไทย โดยสภาวะการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยคือ ปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบของประชาชน รากหญ้ายังคงมีอยู่และกระจายเป็นวงกว้างในพื้นที่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ปัญหาที่ตามมาคือการทวงถามหนี้โดยละเมิดต่อกฎหมายของเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ที่กระทำด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การโทรศัพท์ไปทวงถามหนี้ ณ สถานที่ทำงานของลูกหนี้ การทวงถามหนี้ในเวลาที่ถูกกฎหมายห้ามมิให้กระทำ การทวงถามหนี้ด้วยใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินของลูกหนี้ ไปจนถึงการก่ออาชญากรรมต่อชีวิตลูกหนี้เช่น การอุ้มฆ่าลูกหนี้ เป็นต้น การทวงถามหนี้ของเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ในลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ส่วนในฝ่ายของลูกหนี้นั้นเมื่อถูกทวงหนี้และไม่สามารถชำระหนี้ได้ย่อมทำให้เกิดต้นเหตุของปัญหาภายในครอบครัวก่อนที่จะกลายเป็นปัจจัยบีบคั้นให้ลูกหนี้ผู้กู้ต้องตัดสินใจทำผิดกฎหมาย เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ ค้ายาเสพติดให้โทษ หรือก่ออาชญากรรมร้ายแรงต่อชีวิตหรือทรัพย์สินของเจ้าหนี้ผู้ให้กู้หรือของตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่ง

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายของศาลยุติธรรม ไม่สามารถเอื้อมมือไปลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ในความผิดอันเป็นมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ กล่าวคือในสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ที่เป็นนายทุนหรือที่กำกับเป็นขบวนการอาจใช้วิธีการให้กู้ยืมผ่านทางบุคคลที่เป็นตัวแทนหรือ nomine (nominees) เพื่ออำพรางตัวการหรือผู้บงการที่แท้จริงไม่ให้อ้างอิงได้ รับโทษจำคุกหากมีการติดตามจับกุมดำเนินคดีในที่สุด ทำให้วงจรการให้กู้ยืมโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรายังคงวนเวียนอยู่ในสังคมซ้ำไปซ้ำมา ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายเพราะเห็นช่องว่างของการใช้กฎหมาย โทษจำคุกจึงไม่อาจใช้บังคับกับผู้บงการได้อย่างแท้จริง ในขณะที่เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นที่เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ได้รับจากการขูดรีดดอกเบี้ยจากลูกหนี้ผู้กู้ นั้น ถูกนำเข้าสู่กระบวนการฟอกเงินเพื่อให้พ้นจากการถูกติดตามจับกุม ทำให้มาตรการลงโทษไม่ว่าจำคุกหรือปรับของกฎหมายที่แก้ไขใหม่ไม่ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายหรือเรียกได้ว่าโทษที่ได้รับตามกฎหมายอาจถือว่าน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับผลเสียหายและความร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับประชาชนและความมั่นคงของรัฐ ซึ่งผู้เขียนจะได้แสดงทัศนะประกอบเหตุผลและหลักกฎหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่า การตีความการใช้กฎหมายของศาลฎีกายังมีความคลาดเคลื่อนอยู่ในประเด็นต่าง ๆ จนเป็นการลดทอนประสิทธิภาพของกฎหมายที่ใช้เพื่อการป้องกันและปราบปรามการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ดังนี้

ประเด็นแรก คือ ศาลฎีกาต้องวินิจฉัยให้สัญญาผู้ยืมเงินที่ตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินในอัตราเกินกว่าที่กฎหมายตกเป็นโมฆะ เพราะเป็นนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายจึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 150 กล่าวคือ ในเบื้องต้นแม้เป็นที่ยอมรับกันว่าปัจเจกชนย่อมเข้าทำสัญญาทางแพ่งได้โดยอิสระตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (party autonomy, lex voluntaris หรือ autonomie de la volonté) ซึ่งเป็นหลักเสรีภาพในการทำสัญญาที่เป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่รับรองให้ปัจเจกชนสามารถใช้เสรีภาพของตนจัดการเกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนเองในลักษณะที่ถือว่าสะดวกที่สุดและเสรีภาพที่จะผูกพันตนของปัจเจกชนคนหนึ่งหรือหลายคนในการจัดการผลประโยชน์ของตนเอง (ศันนักรณ โสทธิพันธ์, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตาม ป.พ.พ. มาตรา 151 ที่ว่า การใดแม้จะเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วการนั้นไม่ตกเป็นโมฆะ หากแต่การเข้าทำสัญญาผู้ยืมเงินกันโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นกรณีที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างรู้หรือควรรู้ว่าการที่ผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่ดี หรือที่ผู้กู้ยินยอมให้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่ดี ต่างเป็นการแสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่ห้ามมิให้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ด้วยเหตุที่ดอกเบี้ยที่เรียกหรือถูกเรียกนั้นเป็นการเอาไรต์เอาเปรียบผู้กู้และแม้ว่าผู้กู้จะตกอยู่ในภาวะจำยอมก็ตามแต่ย่อมไม่ใช่เหตุที่กฎหมายจะอนุโลมเพื่อให้สัญญาที่มีผลกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสันติความมั่นคงของรัฐได้รับการบังคับรับรองโดยกฎหมายเข้าไปรับรองสิทธิให้แก่คู่สัญญา อย่างไรก็ตาม การที่ศาลฎีกามีวินิจฉัยโดยนำมาตรา 173 แห่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ปรับแก้กรณีว่าแม้ออกเบี้ยที่เรียกเกินอัตราตกเป็นโมฆะ แต่หนี้เงินต้นยังคงสมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1913/2537) สัญญากู้ยืมเงินไม่ตกเป็นโมฆะ ทั้งฉบับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 261/2516) นั้น ผู้เขียนเห็นแย้งว่า การที่จะบังคับตามเจตนา ของคู่สัญญาที่จะให้ส่วนของต้นเงินไม่ตกเป็นโมฆะแยกออกจากส่วนดอกเบี้ยที่เป็นโมฆะนั้น ต้องไม่ใช่กรณีที่การแสดงเจตนาเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน ดังนั้น เมื่อสัญญากู้ยืมเงินที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย แล้ว จึงไม่อาจสันนิษฐานถึงพฤติการณ์ของคู่สัญญาว่ามีเจตนาที่จะให้ต้นเงินยังคงสมบูรณ์และไม่ตกเป็นโมฆะเหมือนกับกรณีดอกเบี้ย ศาลฎีกาจึงต้องถือว่าต้นเงินตกเป็นโมฆะด้วย โดยผู้เขียนมีความเห็นต่อไปว่า เมื่อสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวตกเป็นโมฆะทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย แล้ว ผลของโมฆะกรรมจะเกิดขึ้นสองส่วน คือดอกเบี้ยเป็นโมฆะไปโดยผลของพระราชบัญญัติ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ส่วนต้นเงินที่ตกเป็นโมฆะเพราะสัญญากู้ยืมเงินขัด ต่อมาตรา 150 แห่ง ป.พ.พ. ทำให้เจ้าหนี้ผู้ให้กู้ไม่อาจเรียกคืนต้นเงินตามสัญญาจากลูกหนี้ผู้กู้ ได้อีกเลย ซึ่งผู้เขียนได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาให้ปรับต้นเงินนั้นให้ตกเป็นของแผ่นดิน ที่จะได้อธิบายในประเด็นต่อ ๆ ไป

ประเด็นที่สอง เมื่อพิจารณาถึงหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในทางอาญาของแล้ว ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับบทที่ศาลฎีกาศึกษาตีความเพื่อบังคับใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกิน อัตรา พ.ศ. 2560 โดยมีได้วินิจฉัยให้เห็นว่าลูกหนี้ผู้กู้ต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาด้วย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติให้บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำ โดยเจตนา หมายความว่าผู้กระทำรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นด้วย ดังนั้น กรณีที่ผู้ให้กู้นำต้นเงินออกให้ผู้กู้โดย ทำสัญญาคิดดอกเบี้ยในอัตราเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ผู้กู้ย่อมรู้อยู่แล้วว่าการที่ตนเข้าทำ สัญญานั้นกับผู้ให้กู้นั้นเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย และมีผลทำให้ผู้ให้กู้ต้องรับผิดชอบ อาญาในความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ในทางกลับกัน หากผู้กู้ไม่เข้าทำสัญญาด้วยแล้วผู้ให้กู้อาจมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ย เกินอัตราไม่ได้เลยเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่า สัญญากู้ยืมเงินที่ตกลงดอกเบี้ยเกินอัตราไม่ใช่เรื่องที่ ผู้ให้กู้เป็นฝ่ายเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจากผู้กู้ หากแต่ความตกลงนั้นเกิดขึ้นจากเจตนาร่วมกัน กระทำความผิดของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ผู้กู้จึงอยู่ฐานะผู้ร่วมกระทำความผิดกับผู้ให้กู้เพื่อ ให้ได้มาซึ่งการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ผู้กู้จึงมีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิด ตามความแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลมีกรกระทำร่วมกัน และมีเจตนาร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อกระทำความผิดอาญา โดยบุคคลเหล่านั้นเข้าไปร่วมกระทำ ส่วนใดส่วนหนึ่งอันเป็นองค์ประกอบความผิด หรือบุคคลเหล่านั้นแบ่งหน้าที่กันทำ หรือร่วมอยู่ ในที่เกิดเหตุในลักษณะที่สามารถเข้าช่วยเหลือผู้กระทำคนอื่นทันทีได้ การกระทำความผิด ในลักษณะที่เป็นตัวการจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนมีเจตนาร่วมกัน ทุกคนได้รู้ถึงการกระทำของกันและ กันและต่างถือเอาการกระทำของคนอื่นเป็นการกระทำของตนเอง กฎหมายจึงบัญญัติให้ตัวการ

แต่แต่ละคนต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นโดยอาจจะรับโทษเท่ากันหรือไม่ก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้กู้เข้าทำสัญญากู้ยืมโดยรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าผู้ให้กู้กระทำการละเมิดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอันไม่อาจยอมความได้นั้น เป็นการร่วมกันกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมที่ต้องถือว่าคู่สัญญากู้ยืมทั้งสองฝ่ายร่วมกันกระทำความผิดอาญาร้ายแรง ที่ศาลฎีกาต้องกำหนดโทษสำหรับผู้กู้ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพฤติการณ์การเข้าทำสัญญากู้ยืมเงินของผู้กู้เกิดขึ้นจากภาวะจำยอมเพราะความจำเป็นทางการเงิน ที่อาจเรียกว่าผู้กู้เป็นเหยื่อของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ด้วยในบางส่วนนั้น ดังนั้น กฎหมายจึงต้องกำหนดมาตรการเพื่อเยียวยาผู้กู้ในบางส่วนนั้นด้วยเช่นกัน โดยผู้เขียนเห็นว่า แม้การกระทำของผู้กู้จะถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการกระทำความผิดในลักษณะเป็นตัวการร่วม แต่การกระทำเกิดขึ้นจากการบีบคั้นบังคับและความจำเป็นเพื่อแก้ปัญหาทางการเงินที่ผู้กู้ประสบอยู่และที่ผู้กู้ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือปกป้องให้บรรเทาลงได้ หากไม่เข้าทำสัญญากู้ยืมเงินโดยยินยอมให้ผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ศาลจึงควรลงโทษทางอาญาแก่ผู้กู้โดยมีเหตุบรรเทาโทษเพราะตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส ตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ประเด็นที่สุดท้าย การที่ผู้ให้กู้นำต้นเงินออกให้กู้ยืมโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้นเงินจึงเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ต้องถูกริบตกเป็นของแผ่นดิน

เรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อหลักกฎหมายอาญาที่กำหนดโทษทางอาญาไว้ 5 สถาน คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน โดยหากการกระทำความผิดทางอาญาใดเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพย์สินในการกระทำความผิด หรือผลจากการกระทำความผิดทำให้บุคคลนั้นได้มาซึ่งทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดอาจต้องรับโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับแล้ว กฎหมายให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดให้เกิดความเช็ดหลาบ ไม่เป็นเยี่ยงอย่างให้กับบุคคลอื่น และเพื่อไม่ให้สามารถนำทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดไปใช้กระทำความผิดได้อีกหรือไม่ให้นำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปใช้ประโยชน์หรือจำหน่ายจ่ายโอนหรือแปรสภาพไปเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นหรือแก่บุคคลอื่นได้อีก

สำหรับหลักการคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้ยืม ได้จากสูตรการคำนวณพื้นฐาน ดังนี้

$$\text{ดอกเบี้ย} = \text{ต้นเงิน} \times \text{อัตราดอกเบี้ย}$$

จากสูตรการคำนวณดอกเบี้ยข้างต้นจะเห็นได้ว่า จำนวนเงินดอกเบี้ยจะมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับต้นเงินและอัตราดอกเบี้ย โดยถ้าต้นเงินมีจำนวนมาก และ/หรืออัตราดอกเบี้ยมีอัตราที่สูง จำนวนเงินดอกเบี้ยก็จะสูงตามไปด้วย ดังนั้น ต้นเงินจึงถือเป็นทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ใช้เป็นฐานในการเรียกดอกเบี้ย ในทางกลับกัน หากไม่มีต้นเงินแล้วก็ไม่มีการนี้ที่จะเรียกดอกเบี้ยได้เลย ต้นเงินจึงทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ย พ.ศ. 2560

ในประเด็นต้นเงินทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดนี้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดกรณีทั่วไป ตัวอย่างเช่น นายแดงขับขีรถจักรยานยนต์เพื่อนายยาเสพติดให้โทษร้ายแรงที่ต้องห้ามตามกฎหมายไปจำหน่ายให้แก่ นายขาว นายแดงมีความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ โดยรถจักรยานยนต์คันดังกล่าวถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดที่ต้องถูกริบและตกเป็นของแผ่นดิน กรณีที่ยกมานี้ถือว่ามีความแตกต่างกับเรื่องการใช้ต้นเงินเป็นทรัพย์สินในการกระทำความผิดอยู่ในบางประเด็น กล่าวคือ ในการกระทำความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษของนายแดงนั้น นายแดงไม่ได้ส่งมอบรถจักรยานยนต์ที่ใช้ในการกระทำความผิดให้แก่ นายขาวไปด้วย แต่ความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดของนายแดงกับนายขาวจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีรถจักรยานยนต์คันดังกล่าวเป็นพาหนะรถจักรยานยนต์จึงถือเป็นทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบในการกระทำความผิดของนายแดง ในขณะที่ความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้น ผู้ให้กู้จะต้องส่งมอบต้นเงินให้แก่ผู้กู้ด้วย การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจึงจะเกิดขึ้นได้ ต้นเงินจึงเป็นทรัพย์สินที่สำคัญในการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ไม่ใช่เป็นแต่เพียงส่วนประกอบของการกระทำความผิดเหมือนกับรถจักรยานยนต์ แต่ศาลฎีกากลับมิได้วินิจฉัยให้เห็นเลยว่า ต้นเงินเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ซึ่งน่าจะเป็นการวินิจฉัยกฎหมายที่คลาดเคลื่อน จึงส่งผลต่อไปว่าผู้ให้กู้จึงมีสิทธิฟ้องเรียกคืนต้นเงินจากผู้กู้ได้ เท่ากับศาลฎีกากลับไปบังคับรับรองให้การนำต้นเงินออกให้กู้เพื่อเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นเรื่องที่ทำได้โดยชอบซึ่งไม่น่าจะใช้เจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่หากศาลฎีกาตีความและใช้กฎหมายว่าต้นเงินเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามที่ผู้เขียนเสนอแล้ว ต้นเงินจะถูกริบตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งจะเป็นการตัดวงจรมิให้เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้กู้อย่างยอหรือกลุ่มทุนนำต้นเงินนั้นกลับมาเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดได้อีกเลย

การบังคับเอาต้นเงินฯ ให้ตกเป็นของรัฐโดยรัฐหรือผู้กระทำความผิดนั้น ในบทความนี้ ตรงกับคำว่า “Confiscation” ที่หมายถึงการที่รัฐยึดทรัพย์สินจากบุคคลโดยไม่ค่าตอบแทนให้แก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของ เนื่องจากบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาลงโทษจากการกระทำความผิดอาญา (Black’s Law Dictionary) ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติหลักกฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินไว้ในมาตรา 32 ถึงมาตรา 36 โดยการริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 และ 34 เป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด เช่น ยาเสพติดให้โทษหรืออาวุธปืนสงครามที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ประชาชนมีและใช้ได้จึงเป็นทรัพย์สินที่ต้องริบเสียทั้งสิ้น แต่ในบางกรณีศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจว่าจะริบทรัพย์สินหรือไม่ก็ได้ โดยหลักการสำคัญคือศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อได้ความว่าทรัพย์สินที่จะริบเป็นของผู้กระทำความผิด แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นต้องได้ความว่าผู้นั้นต้องรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย มิฉะนั้นศาลจะสั่งไม่ริบและสั่งให้คืนแก่เจ้าของโดยเจ้าของที่แท้จริงสามารถร้องขอคืนของกลางได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด และเมื่อศาลสั่งริบทรัพย์สินแล้วให้ทรัพย์สินที่ริบตกเป็นของแผ่นดิน ดังนั้นเมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบต้นเงินแล้ว ให้ต้นเงินในจำนวนที่นำออกให้ลูกหนี้กู้ยืมตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา

35 โดยมาตรการริบต้นเงินให้ตกเป็นของแผ่นดินนั้นย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้อย่างเฉียบขาด กล่าวคือ ในด้านของผู้ให้กู้ที่ไม่อาจฟ้องเรียกเอาต้นเงินคืนจากลูกหนี้ได้ซึ่งเท่ากับกฎหมายไม่ยินยอมให้เจ้าหนีนำต้นเงินกลับมาเป็นทรัพย์สินที่ใช้การกระทำความผิดซ้ำได้อีก (Incapacitation) มีประสิทธิภาพในการปราบปรามการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราและตัดวงจรอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นายทุนซึ่งเป็นเจ้าของต้นเงินที่แท้จริงต้องสูญเสียต้นเงินไปอย่างถาวร ตัดวงจรการใช้นอมินีเข้ามารับผิดชอบในทางอาญาแทนตน เป็นการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ทำให้เกิดความกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดรวมถึงเป็นเยี่ยงอย่างไม่ให้บุคคลอื่นกระทำการเช่นเดียวกันนั้น (ฉัตรชัย จันทระเสนา, 2558) ส่วนลูกหนี้ผู้กู้เมื่อถือว่าเป็นตัวการร่วมแล้วจึงต้องระวางโทษเช่นเดียวกันกับเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ ซึ่งในการริบต้นเงินให้ตกเป็นของแผ่นดินนั้น ผู้เขียนว่า โดยเหตุที่ต้นเงินเป็นเงินที่เจ้าหนี้ผู้ให้กู้ได้ส่งมอบโดยโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ลูกหนี้ผู้กู้แต่ในเวลาทำสัญญาแล้ว และลูกหนี้ผู้กู้มีหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ต้องคืนต้นเงินที่ยืมแก่ผู้ให้กู้นั้นในกรณีที่ศาลฎีกามีพิพากษาหรือคำสั่งให้ริบต้นเงินแล้ว ให้ลูกหนี้ผู้กู้มีหน้าที่ต้องคืนต้นเงินนั้นแก่รัฐตามคำสั่งริบแทนเจ้าหนี้ผู้ให้กู้เพื่อเป็นการลงโทษลูกหนี้ที่จะต้องมีความรับผิดชอบในทางแพ่งและ/หรือทางอาญา โดยรัฐอาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาใด ๆ เพื่อเยียวยา ลูกหนี้ผู้กู้ซึ่งต้องถือว่าเป็นเหยื่อในการกระทำความผิดของเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ เช่น รัฐเก็บต้นเงินนั้นเข้าไว้ในกองทุนที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อเงินกู้นอกระบบ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม รัฐอาจต้องกำหนดมาตรการอื่น ๆ ที่จำเป็นในกรณีการบังคับใช้กฎหมายภายหลังจากศาลมีคำสั่งริบต้นเงินฯ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน เช่น ความรับผิดชอบของลูกหนี้หรือทายาทหากลูกหนี้ผู้กู้ถึงแก่ความตายก่อนหรือหลังจากศาลมีคำพิพากษาให้ริบต้นเงินฯ นั้นแล้ว หรือในกรณีที่ลูกหนี้ผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ให้ชำระต้นเงินฯ แก่รัฐตามคำสั่งริบ เช่นนี้จะนำเอาหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีมาใช้แก่ลูกหนี้ผู้กู้หรือไม่ อย่างไร เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การตีความพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ในประเด็นความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ศาลฎีกาวินิจฉัยและตีความกฎหมายคลาดเคลื่อนไปจากหลักการของกฎหมาย โดยผู้เขียนเห็นว่าศาลฎีกาต้องวินิจฉัยให้สัญญากู้ยืมเงินที่ตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายตกเป็นโมฆะ และต้องถือว่าลูกหนี้ผู้กู้เป็นผู้กระทำความทางอาญาและ/หรือกระทำความผิดทางอาญาร่วมกับผู้ให้กู้ จึงต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาด้วย และการที่ผู้ให้กู้นำต้นเงินออกให้กู้ยืมโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา นั้น ถือได้ว่าต้นเงินมีลักษณะเดียวกันกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ต้องถูกริบตกเป็นของแผ่นดิน

บทสรุป

การกู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราถือเป็นต้นทางของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน เช่น การทวงหนี้โดยละเมิดต่อกฎหมาย การฟอกเงิน ทำให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างประชาชนและนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ค้ายาเสพติด ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์และฉ้อโกง เป็นต้น เป็นต้นเหตุของปัญหาครอบครัวและก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ แก่สังคม บ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของรัฐ ซึ่งกฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันได้แก่ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ไม่สามารถแก้ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากการตีความการใช้กฎหมายของศาลฎีกาในบางประเด็น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากได้มีการตีความกฎหมายให้สอดคล้องกับที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ในบทความนี้แล้ว จะส่งผลให้กฎหมายมีความเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับการสนับสนุนเผยแพร่ผลงานทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย จันทระเสนา. (2558). *วิวัฒนาการของโทษริบทรัพย์สินในประเทศไทยและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง (Evolution of Forfeiture Penalty in Thailand and Factors Affecting the Alteration)*. จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/50293>
- ณัชพงษ์ สำราญ. (2557). *มาตรการทางกฎหมายในการปรับโครงสร้างหนี้สินภาคประชาชน. ศึกษารณีนัยนอกระบบ*.
- นพดล น้อยจ้อย. (2550). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจข้ามชาติ. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*.
- สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. *นัยนอกระบบกับความเป็นธรรมในสังคม. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. จาก <http://www.cusri.chula.ac.th/backup/download/cluster6.pdf>
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และ นิถมน รัตนะรัต. การริบทรัพย์สินของผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดกับความเป็นธรรมและมนุษยธรรม. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 26(1). หน้า 73.
- Henry Campbell Black. (1990). *Black's Law Dictionary*, 6, St. Paul: West Publishing Co.